

Sygn. akt III AUa 1539/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Marcjanna Górską (spr.)

Sędziowie: SA Anna Kubasiak

SO del. Marcin Rowicki

Protokolant: st.sekr.sądowy Aneta Wąsowicz

po rozpoznaniu w dniu 29 października 2015 r. w Warszawie

sprawy W. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji W. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 lipca 2014 r. sygn. akt XIII U 3911/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. z dnia 21 czerwca 2013 r. znak:(...) i ustala, że W. K. nie ma obowiązku zwrotu świadczeń pobranych za okres od dnia 1 października 2011 r. do dnia 31 października 2012 r. w kwocie 37.262,93 (trzydzieści siedem tysięcy dwieście sześćdziesiąt dwa 93/100) złotych;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. na rzecz W. K. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

(...)M. M. R.

Sygn. akt III AUa 1539/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 grudnia 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. przyznał W. K. prawo do emerytury od 1 listopada 2012 r. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 447 miesięcy.

Decyzją z dnia 21 czerwca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. stwierdził, że W. K. pobrała nienależne świadczenia z tytułu emerytury w okresie od 1 października 2011 r. do 31 października 2012 r. w wysokości 37.262,93 zł oraz zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu wymienionej wyżej kwoty za wskazany okres.

Od powyższych decyzji odwołanie złożyła W. K., wnosząc o ich uchylenie ze względu na brak jakiegokolwiek uzasadnienia prawnego oraz naruszenie zasady ochrony praw nabytych. Ostatecznie, mając na względzie wydanie

w dniu 10 stycznia 2013 r., decyzji zwiększającej wymiar okresów składkowych, kwestionowała jedynie zasadność żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Ubezpieczona podniosła, że pozwany - po przywróceniu jej do pracy - powinien odrębnym pismem poinformować ją o konieczności zawieszenia wypłaty emerytury w przypadku kontynuowania zatrudnienia. Pouczenie zawarte w decyzji o waloryzacji z 8 marca 2011 r. nie było należycie wyodrębnione, napisane drobnym drukiem.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu swojego stanowiska organ emerytalny wskazał, że emerytura wypłacona ubezpieczonej w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji, podlegała zawieszeniu na podstawie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. O treści powyższych przepisów ubezpieczona została powiadomiona w decyzji z dnia 8 marca 2011 r. o waloryzacji emerytury (pkt. IV. 3 pouczenia). W. K. nie rozwiązała stosunku pracy do 30 września 2011 r., a Oddział na skutek przeoczenia nie zawiesił prawa do emerytury od 1 października 2011 r.

Wyrokiem z dnia 8 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych w pkt. 1 umorzył postępowanie w zakresie uwzględnionym decyzją z dnia 10 stycznia 2013 roku o przeliczeniu emerytury, a w pkt. 2 oddalił odwołania w pozostałej części.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że W. K., urodzona (...), w dniu 31 października 2006 r. złożyła wniosek o przyznanie emerytury, do którego załączyła m.in. świadectwo pracy i zaświadczenie Rp-7 wydane przez Wydawnictwo (...) Sp. z o.o., z których wynikało, iż stosunek pracy ustał w dniu 31 lipca 2006 r. Decyzją z dnia 8 listopada 2006 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej emeryturę od dnia 26 listopada 2006 r. Wypłatę świadczenia zawieszono do czasu złożenia zaświadczenia stwierdzającego zaprzestanie pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a po jego złożeniu podjęto wypłatę świadczenia od dnia 26 listopada 2006 r.

Prawomocnym wyrokiem Sądu W. K. została przywrócona do pracy w Wydawnictwie (...) Sp. z o.o. w W. na poprzednich warunkach z dniem 1 kwietnia 2009 r. Ubezpieczona kontynuowała wiążący ją stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą i jednocześnie pobierała emeryturę.

W dniu 10 grudnia 2009 r. ubezpieczona złożyła w organie rentowym oświadczenie o osiągnięciu przychodu z tytułu pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy oraz, że jej zamiarem jest osiągnięcie przychodu w wysokości powodującej zawieszenie świadczenia od stycznia 2010 r. W rezultacie tego oświadczenia Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 14 grudnia 2009 r. wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1 stycznia 2010 r., wskazując, iż Zakład zawiesza wypłatę świadczenia z powodu osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, zaznaczając, że wznowienie wypłaty nastąpi na wniosek.

W dniu 13 grudnia 2010 r. ubezpieczona złożyła kolejne oświadczenie o osiągnięciu przychodu w którym wskazała, iż osiąga przychód z tytułu pracy wykonywanej w ramach stosunku pracy oraz, że jej zamiarem jest osiągnięcie przychodu w wysokości niepowodującej zawieszenia lub zmniejszenia świadczenia.

Decyzją z dnia 4 grudnia 2012 r. organ rentowy przyznał odwołującej emeryturę z tytułu osiągnięcia pełnego wieku emerytalnego od 1 stycznia 2012 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 447 miesięcy.

Decyzją z dnia 14 lutego 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, po rozpatrzeniu wniosku odwołującej z dnia 25 stycznia 2012 r., wstrzymał wypłatę emerytury odwołującej od 1 marca 2012 r., tj. od najbliższego terminu płatności świadczenia. Następnie decyzją z dnia 10 stycznia 2013 r. organ rentowy dokonał ponownego przeliczenia emerytury odwołującej od dnia 1 listopada 2012 r. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 476 miesięcy. Powyższa decyzja uchyliła decyzję z dnia 4 grudnia 2012 r. Jednocześnie wypłacono odsetki z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia w prawidłowej wysokości. Decyzją z dnia 21 czerwca 2013 r. o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych pozwany stwierdził, że w związku z przywróceniem do

pracy W. K. pobrała nienależne świadczenia w postaci emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 31 października 2012 r. w łącznej kwocie 37.262,93 zł oraz zobowiązał odwołującą do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy odnosząc się do odwołania W. K. od decyzji z dnia 4 grudnia 2012 r. wskazał, że wobec wydania decyzji z dnia 10 stycznia 2013 r. o przeliczeniu emerytury, zaspakajającej roszczenia ubezpieczonej, postępowanie w tym zakresie podlegało umorzeniu na podstawie art. 477¹³ k.p.c.

Oceniając zasadność odwołania od decyzji z dnia 21 czerwca 2013 r. dotyczącej zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, Sąd pierwszej instancji podniósł, że W. K. prawo do emerytury nabyła od 26 listopada 2006 r., t.j. w okresie obowiązywania art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącego, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. O powyższych zasadach wypłaty świadczeń ubezpieczona pouczona została w decyzji pierwszorzazowej, a następnie decyzji z dnia 8 marca 2011 r. o waloryzacji emerytury.

Wskazany wyżej przepis art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1507 ze zm.). Na mocy art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 257, poz. 1726 ze zm.) do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wprowadzono art. 103a w brzmieniu: prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Jednocześnie w myśl art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6 (ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach), oraz ustawy, o której mowa w art. 18 (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych), w brzmieniu nadanym ustawą, stosowano poczynając od dnia 1 października 2011 r. Przedmiotowa ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw weszła w życie z dniem 1 stycznia 2011 r.

Dalej Sąd podkreślił, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 r., K2/12 orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodany przez art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przez 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP.

Przepis ten został zakwestionowany jedynie w zakresie dotyczącym osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.

W tej sytuacji, wobec faktu, że skarżąca nabyła prawo do emerytury w 2006 r., gdy istniał w obrocie prawnym przepis art. 103 ust. 2a warunkujący realizację nabytego prawa do emerytury od rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywała ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego, to nie dotyczy jej wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie sygn. K 2/12.

Z tych przyczyn zaskarżoną decyzję pozwanego organu należało uznać za zgodną z prawem bowiem zgodnie z brzmieniem art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest zobowiązana do ich zwrotu.

Mając powyższe na uwadze i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 2 wyroku.

Apelację od tego wyroku złożyła ubezpieczona W. K.. Zaskarżając wyrok w części dotyczącej oddalenia odwołania od decyzji z 21 czerwca 2013 r. zarzuciła błędne ustalenie stanu faktycznego oraz pominięcie zgłaszanych wniosków dowodowych.

Wskazując na powyższe wniosła o zmianę wyroku bądź jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia.

W uzasadnieniu apelacji skarżąca podniosła między innymi, że nie zgadza się z twierdzeniem Sądu Okręgowego jakoby została pouczona o braku prawa do pobierania zakwestionowanego przez ZUS świadczenia. Sąd pominął bowiem istotne wskazane przez nią okoliczności faktycznego braku tego pouczenia. W szczególności ZUS nie przesłał jej listem poleconym specjalnej imiennej całostronicowej informacji w sprawie zawieszenia prawa do emerytury w przypadku kontynuowania zatrudnienia, którą na początku 2011 r. rozesłał do wszystkich 40 tysięcy osób w Polsce zatrudnionych i jednocześnie pobierających świadczenia emerytalne, a informację taką otrzymały m.in. pracujące z nią osoby.

Nadto apelująca wskazała, że w okresie od 1 października 2011 r. do 31 października 2012 r. ZUS jeszcze trzykrotnie wydawał dotyczące jej decyzje emerytalne, a mianowicie na jej wniosek przeliczył świadczenie emerytalne po osiągnięciu 60 lat w listopadzie 2011 r., dokonał waloryzacji w marcu 2012 r. oraz rozliczył emeryturę za 2011 r. i pobierał w związku z osiągniętym przez nią przychodem kwotę 5007,90 zł. Za każdym razem ZUS dysponował niezbędną dokumentacją i ani razu nie dopatrzył się naruszenia przepisów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna w sposób skutkujący zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania W. K..

Sąd pierwszej instancji dokonując prawidłowych ustaleń faktycznych nie dokonał ich prawidłowej subsumpcji. W rezultacie wyrok w zaskarżonej części wydany został z naruszeniem prawa materialnego, t.j. art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 748).

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy, w zakresie objętym apelacją, przedmiotem kontroli Sądu była decyzja organu rentowego z dnia 21 czerwca 2013 r. zobowiązująca ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 października 2011 r. do 31 października 2012 r. w łącznej kwocie 37.262,93 zł. Kwota ta, jak prawidłowo ustalił Sąd pierwszej instancji stanowiła wypłaconą W. K. emeryturę pomimo kontynuowania zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą na rzecz, którego wykonywała pracę bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury.

W rezultacie, kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia posiadała ocena charakteru wypłaconego ubezpieczonej świadczenia a mianowicie czy było ono świadczeniem nienależnie pobranym i podlegającym zwrotowi, stosownie wskazanego wyżej przepisu art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Przepis ten w ust. 1 stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu cytowanego przepisu uważa się między innymi, świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej).

Jak wynika zatem z cytowanego przepisu, ocena charakteru wypłaconego ubezpieczonej świadczenia wymagała ustalenia, czy zaistniały okoliczności powodujące zawieszenie jej emerytury i czy ubezpieczona była o tych okolicznościach powiadomiona.

Według pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podstawę zawieszenia emerytury w okresie wskazanym w decyzji, stanowił przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega

zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przepis ten z mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726) miał zastosowanie także do emerytur przyznanych przed wejściem w życie tego przepisu, t.j. przed datą 1 stycznia 2011 r., poczynając od 1 października 2011 r.

Odnosząc treść cytowanych unormowań do niespornych okoliczności faktycznych należy zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego, zaakceptowanym przez Sąd pierwszej instancji, że w sytuacji W. K. zaistniały wskazane w nich podstawy do zawieszenia wypłaty emerytury. W okresie objętym zaskarżoną decyzją ubezpieczona pobierała emeryturę pozostając jednocześnie w zatrudnieniu w Wydawnictwie (...) Sp. z o.o. w W.. Z dniem 1 kwietnia 2009 r. prawomocnym wyrokiem Sądu została bowiem przywrócona do pracy na poprzednich warunkach.

W rezultacie W. K. kontynuowała zatrudnienie u tego samego pracodawcy, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, na rzecz którego wykonywała pracę bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury (26 listopada 2006 r.). Spełnienie tego warunku nie jest jednak wystarczające do uznania, że wypłacona ubezpieczonej emerytura była świadczeniem nienależnie pobranym. Stosownie bowiem do cytowanego wyżej art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych konieczne jest także ustalenie, że ubezpieczona była pouczona o braku prawa do pobierania świadczenia. Jednoznaczny pogląd odnośnie omawianej materii Sąd Najwyższy wyraził między innymi w wyroku z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 39/11 (LEX nr 1043985) stwierdzając, że „Obowiązek zwrotu emerytury wypłaconej mimo zaistnienia okoliczności powodującej zawieszenie prawa do świadczenia nie powstaje, jeżeli pobierająca świadczenie osoba nie została pouczona o braku prawa do jego pobierania. Przytoczenie przepisów określających okoliczności, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części) jest pouczeniem prawidłowym, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie, że W. K. była prawidłowo pouczona o braku prawa do pobierania świadczenia.

Wspomniana wyżej ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, zobowiązała organ rentowy do powiadomienia osób pobierających emeryturę o nowych zasadach ich pobierania. Mianowicie przepis art. 27 stanowił, że „Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, poinformuje osoby pobierające emerytury o obowiązujących, od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, warunkach pobierania emerytury w przypadku kontynuowania stosunku pracy u pracodawcy, z którym stosunek ten był zawarty przed dniem nabycia prawa do emerytury”. W sprawie jest poza sporem, że takiego powiadomienia ubezpieczona nie otrzymała. Pouczenie zawarte w pkt. IV 3 decyzji waloryzacyjnej z dnia 8 marca 2011 r. nie stanowiło spełnienia obowiązku Zakładu wynikającego z cytowanego wyżej art. 27 ustawy. Pomijając bowiem fakt, że nie zostało ono dokonane w terminie 30 dni od wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2011 r.), to przede wszystkim nie zawiera pełnych informacji, dotyczących zasad wypłaty emerytury, o których mowa w tym przepisie. Pouczenie takie zawarte było w przesyłanych emerytom pismach zatytułowanych „Informacja w sprawie zawieszania emerytur w przypadku kontynuowania zatrudnienia”, co Sądowi wiadomo z urzędu, a którego treść ubezpieczona złożyła do akt sprawy. Organ rentowy dysponował bowiem wiedzą o zatrudnieniu ubezpieczonej. Jest bowiem poza sporem, że w dniu 9 lutego 2009 r. W. K. złożyła zaświadczenie wystawione przez Wydawnictwo (...) o wysokości osiągniętego przychodu w okresie od 1 kwietnia 2009 r. do grudnia 2009 r. W wyniku rozliczenia przychodu decyzją z dnia 15 lutego 2010 r. organ rentowy zawiesił wypłatę emerytury. Następnie w dniu 13 grudnia 2010 r. ubezpieczona złożyła oświadczenie o osiągnięciu przychodu informując, że pozostaje w stosunku pracy.

W rezultacie, zaskarżony wyrok wydany z naruszeniem wskazanego na wstępie przepisu art. 138 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, podlegał zmianie.

Mając powyższe względy na uwadze i z mocy art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.

Sędziowie: Przewodnicząca:

(...)

(...)